bių ąžuoliukams tyrinėjimai R papilio krašte (4,6 m²), kur tik vienoje iš jų maišytame sluoksnyje rasta žiestos keramikos šukė.

2001 m. lokalizuota 1623 m. Ukmergės pilies teismo knygose (jos saugomos Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje, f. 7–23, Nr. 13892) minimo Variaus (originale – Ворусский, Варраский) palivarko vieta, kurią Eduardas Volteris (1856–1941) 1623 m. bandė sieti su Vorutos pilimi (Volteris E. Kur reikėtų ieškoti Mindaugo sostinės? *Židinys,* 1935, t. 22, Nr. 11(131), p. 415). Tai dabartinis Pavarių girininkijos pastatas, kuris pastatytas 1862 m. ir savyje talpina senesnio ir mažesnio pastato liekanas. Jis yra 3 km į ŠV nuo piliakalnio. Anksčiau palei Šventąją, visai netoli Pavarių kaimo buvo Šeimyniškėlių kaimo laukai. Taigi šis faktas neprieštarauja Vorutos lokalizavimui Šeimyniškėlių piliakalnyje.

2001 m. piliakalnio tyrinėjimo rezultatai ir ypač mažojo pylimo pjūvis patvirtino ankstesnių tyrinėjimų duomenis, kad piliakalnyje yra du pagrindiniai kultūriniai sluoksniai: XIII a. vidurio ir XIV a. pabaigos – XV a. pradžios.

THE TWELFTH SEASON OF INVESTIGATIONS AT THE ŠEIMYNIŠKĖLIAI HILL-FORT

In 2001, in the Šeimyniškėliai hill-fort (East Lithuania, Anykščiai district), during the 12th season of archaeological investigations, 2 areas (totally 148 m²) were investigated on the north-west edge of the hill-fort site and on the smaller (north-west) rampart. The smaller rampart was sectioned (48 m²) and at its south-eastern foot the area of 100 m² was investigated. In it an intensive cultural layer up to 1.2 m thick was fixed. It contained 13 single finds and the majority of all potsherds and bones collected during the investigations, as well as the remains of 4 stoves, 3 pole sites. In area 28 the total thickness of rampart layers amounted to 3 m. It was established that the rampart was piled mostly from clay in two times. The former rampart had wooden quadrangle constructions for fastening of the piled earth and wooden fortifications of combined framework (poles-curbs), from which 4 pole sites remained.

Beside the investigations in the hillfort itself, the area of 40.5 m² was investigated on the northean corner of its bailey area II. 12 pits dug out for oak-seedlings on the eastern edge of the bailey area II and 22 pits for stair supports on the south-eastern slope of the hill-fort were investigated as well. However, no more noticeable cultural layer was fixed.

LENTAINIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Algirdas ŽALNIERIUS

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Lentainių piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo atlikti 2001 m. lapkričio mėn. Tyrinėjimų tikslas – nustatyti gyvenviečių kultūrinių sluoksnių stratigrafiją, chronologiją ir išlikimo laipsnį. Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu buvo iškasta 30 šurfų, ištirtas 30 m² plotas.

Lentainių piliakalnis yra Kauno rajone, Domeikavos seniūnijoje, apie 8 km į ŠR nuo Kauno. Archeologijos paminklų kompleksą sudaro piliakalnis, papėdės gyvenvietė ir Radikių kapinynas. Piliakalnis yra Neries dešiniajame krante, viršutinės slėnio terasos pakraštyje. Iš V, R, P jį juosia daubos ir Neries slėnis. ŠV pusėje nuo viršutinės terasos piliakalnį skiria apie 30 m pločio greičiausiai iškastas gynybinis griovys. Šlaitai statūs, apie 30 m aukščio. PR šlaite, 8 m žemiau aikštelės yra trikampė 23x25 m dydžio terasa. Piliakalnio aikštelė yra apie 40 m ilgio ir 15 m pločio. 1915 m. aikštelėje buvo pastatytas bunkeris. Jo statybos metu buvo nukastas pylimas, buvęs piliakalnio ŠV dalyje, sunaikinta aikštelės dalis. Prie Lentainių piliakalnio yra papėdės gyvenvietė: Neries slėnyje, antra į ŠV nuo piliakalnio, viršutinėje terasoje. Piliakalnis ir gyvenvietė užima 4,2 ha plotą. Lentainių piliakalniui skirtinas ir Radikių senkapis, buvęs į R nuo piliakalnio, Neries slėnyje, už kaimo kapinių. Kapinynas tyrinėtas 1909, 1959, 1967 m. Jame rasta II–VII ir IX–XVI a. datuojamų palaidojimų.

Papėdės gyvenvietė Neries slėnyje į P nuo piliakalnio iki Neries vagos krašto užima apie 2 ha plotą. R gyvenvietės riba – šiuo metu išdžiūvusio bevardžio upelio vaga. V pusėje buvo natūrali dauba, šiuo metu beveik visiškai užpilta tiesiant Kauno–Šėtos plentą ir tvarkant kolektyvinių sodų teritoriją. Nepaliesta išliko tik ŠR gyvenvietės dalis, esanti prie piliakalnio, plento Kaunas–Šėta Š pusėje. P gyvenvietės dalis tarp kelio ir Neries vagos yra atiduota kolektyviniams sodams, jiems priklauso ir gyvenvietės ŠV kampas. Soduose pastatyti mediniai ir mūriniai pastatai, užveisti sodai, žemė nuolat dirbama. Be to, visi sklypai šiuo metu yra privatizuoti.

Dabartinis žemės paviršius nelygus. Nuo piliakalnio šlaito apačios jis tolygiai leidžiasi Neries vagos link. Archeologinių tyrimų metu apatinėje gyvenvietėje buvo iškasta 14 vieno kvadratinio metro šurfų.

Pagal papėdės gyvenvietės žvalgomųjų tyrinėjimų metu gautus duomenis, galima pasakyti, kad gyvenvietės sluoksnis yra rastas visoje tyrinėtoje teritorijoje. Jo storis yra nuo 30 iki 85 cm. Beveik visuose šurfuose sluoksnyje rasta apdegusių ir perdegusių lauko riedulių, išmestų iš pastatuose buvusių židinių. Keliose perkasose rasti molinio tinko gabaliukai leistų teigti, kad tarp pastatų rąstų plyšiai buvo užtaisomi moliu. Archeologinių radinių rasta labai nedaug. Tai nedidelės grublėtos keramikos indų šukės, molio tinko gabaliukai. Radiniai datuotini I tūkst. antrąja puse.

Gyvenvietės sluoksnyje buvo rasti 45 gyvūnų kaulai. Kadangi kiekvienoje perkasoje buvo rasta tik po kelis kaulus, todėl atlikta bendra visų kaulų analizė, neskirstant jų pagal perkasas. Analizę atliko LVA osteologijos laboratorijos vedėjas dr. L. Daugnora. Iš 45 kaulų nustatyta 31 kaulo priklausomybė: 33% sudaro galvijų, 13% ožkų – avių, 7% kiaulių – šernų ir 3% šunų kaulai. Iš rasto nedidelio kaulų kiekio negalime daryti apibendrinančių išvadų apie laukinių ir naminių gyvūnų procentinį santykį, bet netgi šiuo atveju

galima teigti, kad didelė maistui vartotos mėsos dalis buvo naminių gyvulių.

Visoje apatinės gyvenvietės teritorijoje virš kultūrinio sluoksnio yra susidaręs sąnašinis arba supiltas 30–90 cm storio žemės sluoksnis, šiuo metu apsaugantis kultūrinį sluoksnį nuo ardymo. Gyvenvietės sluoksnis suardytas tik naujai pastatytų mūrinių sodų namelių vietose.

Viršutinės Lentainių piliakalnio papėdės gyvenvietės dalies kultūrinis sluoksnis yra susiformavęs į ŠV nuo piliakalnio. Gyvenvietės PR ir ŠR riba yra daubos šlaitas ir gynybinis griovys prie piliakalnio. ŠV riba yra apie 120 m gynybinio griovio krašto, PV sutampa su sodų bendrijos ribomis.

Viršutinė gyvenvietė užima apie 1,3–1,4 ha plotą. Dabartinis žemės paviršius lygus, nežymiai žemėja P pusės link. Šiuo metu gyvenvietės teritorija yra padalyta į 15 sodybinių sklypų, daugumoje jų stovi gyvenamieji mūriniai ir mediniai, bei ūkiniai pastatai ir šiltnamiai, užveisti sodai. Žvalgant gyvenvietės teritoriją, laisvose vietose buvo iškasta 16 šurfų, ištirtas 16 m^2 plotas.

Pagal viršutinės Lentainių piliakalnio papėdės gyvenvietės dalies žvalgomųjų tyrinėjimų duomenis, galima pasakyti, kad visoje tyrinėtoje teritorijoje yra susidaręs nuo 30 iki 60 cm storio tamsiai pilko juodžemio sluoksnis. Kadangi gyvenvietės sluoksnis yra labai derlingas, jis buvo nuolat ariamas, intensyvi daržininkystė ir sodininkystė tęsiama ir išdalinus teritoriją į sodybinius sklypus. Ten, kur kultūrinio sluoksnio storis siekia tik 30 cm, gyvenvietės sluoksnis yra permaišytas iki pat neliesto žemės paviršiaus. Tas pats yra įvykę ir sodinant sklypuose vaisinius medžius ir krūmus, nekalbant jau apie stovinčių pastatų vietas. Neiškraipytą informaciją apie viršutinę senovės gyvenvietę galima gauti tik tyrinėjant tas vietas, kur kultūrinis sluoksnis siekia ne mažiau kaip 40 cm.

Žvalgomųjų tyrinėjimų metu buvo rasta užstatymo pėdsakų, ir tik dvi lipdytos lygiu paviršiumi keramikos šukės, kurias šiuo metu sunku datuoti. Galima tik spėlioti, kad į viršutinės papėdės gyvenvietės dalį žmonės persikėlė jau vėlesniais laikais – XIII–XIV a. Tikslesniam viršutinės gyvenvietės kultūrinio sluoksnio datavimui šiuo metu trūksta duomenų.

Jei apatinės gyvenvietės dalies kultūrinis sluoksnis apsaugotas natūraliu ir supiltiniu žemės sluoksniu, tai viršutinė gyvenvietė sparčiai naikinama ir artimiausiu metu joje esanti informacija gali visiškai pradingti. Be to, privatizavus sklypus nemažai savininkų ruošiasi juos parduoti, arba juose statyti gyvenamuosius namus. Todėl reikia neatidėliojant ištirti didesnius viršutinės gyvenvietės plotus, kurie leistų tiksliau datuoti jos egzistavimo chronologines ribas.

SETTLEEMNT AT FOOT OF THE LENTAINIAI HILL-FORT

In 2001 IMR investigated the area of 30 m^2 (30 test pits) in the settlement at foot of the Lentainiai hill-fort (Kaunas district), now occupied by collective gardens, and fixed there a cultural layer 30–85 cm thick with rugged pottery and animal bones. The settlement is dated to the middle of the 1st millennium – 14th century.